

2070.

A MAGYAROK OKNYOMOZÓ TÖRTÉNELME.

IRTA

D^É MANGOLD LAJOS.

A KÖZÉPISKOLÁK VIII. OSZTÁLYA SZÁMÁRA.

NEGYEDIK JÁVITOTT KIADÁS.

TÖRTÉNETI TÉRKÉPEKKEL.

BUDAPEST.

FRANKLIN-TÁRSULAT

MAGYAR IROD. INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA.

1902.

ELŐSZÓ A HARMADIK KIADÁSHOZ.

A harmadik kiadásban az utolsó évek folyamán megjelent irodalom eredményeit iparkodtam értékesíteni. A nagyobb terjedelmet első sorban az irodalmi jegyzetek és utalások szaporodása okozták; itt ott azonban a szöveget is bővítettem és kikerekítettem. Időszerű dolog ez oly időben, a midőn a hazai történet tanítását intenzívebbé akarják tenni.

Kedves kötelességet teljesítek, a midőn dr. *Thallóczy Lajos* kormánytanácsos úrnak Bécsben, átengedett jegyzeteiért e helyen is kifejezem hálámat.

Budapest, 1895 június havában.

ELŐSZÓ A NEGYEDIK KIADÁSHOZ.

Az új tanterv nem változtatja meg a VIII. osztályban tanítandó magyar történet anyagát, de megtoldja a földrajzi függelékkel. Voltaképen tehát csak ez az utolsó rész új, de azért a történelmi részekben is sokat változtattam, nehogy könyvem az elavulás vádja érhesse. Hogy mennyire indokoltak az ily pótlások, javítgatások, erre nézve csak azt jegyzem meg, hogy 1895 óta 1901-ig, a *Jahresberichte der Geschichtswissenschaft* köteteiben közlött szakjelentéseim szerint, 2575 hazai történetünk keretébe vágó historiai mű, értekezés és czikk jelent meg és hogy ezek között van a Milleniumi történet 10 vaskos kötete is. Mind azt, a mi ezekből a dolgozatokból a középiskolában értékesíthető, felvettem a szövegbe vagy legalább a kútfők és az irodalom rovatába. Nagyobb figyelemmel voltam még arra a hatásra is, melylyel a francia politika és forradalmi irodalom volt hazánkra. Az Anjouk korának átdolgozásában pedig nagy hasznát láttam Pór Antal esztergomi kanonok úr megjegyzéseinek (Századok 1895. 955.), melyekért hálás köszönetet mondok.

Hogy a könyv terjedelmét hiába ne növeszszem, a leggyakrabban idézett munkák és folyóiratok czimeit rövidítve közlöm; e *rövidítések* magyarázata a következő oldalon található. Az elejétől végig felhasznált nagyobb munkák és kézi könyvek jegyzékét és pontos címét l. a 4. és 5. lapon.

E kiadáshoz több történelmi térképet csatoltunk, a könyv végéhez pedig az érettségi vizsgálat igényeihez alkalmazott *összefoglalásokat*, melyeknek segítségével a maturánsok az elévült tananyagot tárgyi szempontok szerint könnyebben átismételhetik és emlékezetükben felfrissíthetik.

Budapest, 1902 ápril havában.

M. L.

**A leggyakrabban idézett munkák és folyóiratok czímeinek
rövidítése és azok magyarázata.**

- Ak. Ért.* = Akadémiai értekezés.
Arch. Ért. = Archæologiai Értesítő.
Arch. Közl. = Archæologiai Közlemények.
A. Ö. G. = Archiv für österreichische Geschichte.
A. S. L. = Archiv für siebenbürgische Landeskunde.
B. Sz. = Budapesti Szemle.
E. M. = Erdélyi Muzeum.
Ethn. = Ethnographia.
H. K. = Magyar Hadtörténeti Közlemények.
H. H. F. D. = Historiæ Hungariæ Fontes Domestici. Kiadja *Mátyás Flórián*.
I. K. = Irodalomtörténeti Közlemények.
K. Bl. = Korrespondenzblatt des Vereines für siebenbürg. Landeskunde.
K. Sz. = Katholikus Szemle.
L. A. K. = Ludovica akadémiai Közlöny.
M. I. Ö. G. = Mittheilungen des Instituts für österr. Geschichte.
M. T. = Millenniumi történet. = A magyar nemzet története. 10 köt.
Szerkesztette *Szilágyi Sándor*.
M. T. K. K. = A magyar történet kútfőinek kézikönyve; kiadják *Marczali H., Angyal D. és Mika S.* (1902).
Ny. K. = Nyelvtudományi Közlemények.
P. Sz. = Protestáns Szemle.
Ph. K. = Philologiai Közlöny.
Száz. = Századok.
T. Életr. = Magyar Történeti Életrajzok.
T. T. = Történeti Tár.
Tur. = Turul.

A leggyakrabban és rövidítve idézett segéd munkák jegyzéke és néhány általános jellegű segéd munka.

Szalay László, Magyarország története (5 kötet, 2. kiad.). *Horváth Mihály*, A magyarok története (8 köt. 3. kiadás). Ennek folytatása: 25 év Magyarország történetéből 1823—1848. (3. kiadás, 3 köt. 1886.) és: A magyar szabadságharc története (3 köt.). *Kerékgyártó Árpád*, A magyar történet kézikönyve (7 köt.). *Sayous-Molnár Antal*, A magyarok egyetemes története (franciából fordítva 2 kötet, 2. kiad.) A francia eredeti 2. kiadását *Sayous és Dolencz J.* rendezték (Budap. 1900). *Szalay József*, A magyar nemzet története (2 köt.); II. kiadás *Baróti Lajostól*. 1894—99. 5 köt. (Képes). *Szilágyi Sándor*, A magyar nemzet története (Millenniumi történet.) 10 köt. (Képes). *Varga Ottó*, Magyarország története (pályanyertes mű. 1898). *Csuday Jenő*, A magyarok története (2 köt. II. kiad. 1897). *Benedek Elek*, A magyar nép multja és jelene, 1897 s. k. (= A m. köznép története). *Beöthy Akos*, A magyar államiság fejlődése, küzdelmei (2 köt. 1901—2). *Gf. Andrássy Gy.*, A magyar állam fennmaradásának és alkotm. szabadságának okai (1901). *Szilágyi Sándor*, Erdély története (2 köt.). — Német művek közül: *Fessler-Klein*, Gesch. der Ungarn (II. kiad. 5 köt.). *Krones*, Handbuch d. Geschichte Oesterreichs. 5 köt., hol a külföldi irodalom is megtalálható. Ugyanazon szerzőtől jelent meg: Grundriss der österr. Gesch. (4 füzet). *Huber Alfons*, Geschichte Oesterreichs. (5 köt. 1648-ig, befejezetlen). Az osztrák fejezeteket a m. Akadémia *Baróti L.* által magyarra fordíttatta. *Mayer Fer.*, Gesch. d. öst.-ung. Monarchie (Bécs, 1894 és újabb).

Egyéb segéd munkák: *Knauz*, Kortan. 1872. *Kerékgyártó Árpád*, Hazánk évlapjai és: Magyarország emléklapjai (1882). *Színnyey Józ.*, Hazai folyóiratok és hírlapok történelmi repertoriuma (2 köt.). *Báró Nyáry Alb.*, A heraldika kézikönyve (1886). *Bárczay O.*, A heraldika kézikönyve (1897). *Margalits E.*, Horvát történelmi Repertorium (2 köt. 1900—1902). *Rónai Horváth Jenő*, Magy. Hadi Krónika 2 köt. (1896). *Réthy J.*, Corpus nummorum Hungariae. I. Árpádházi királyok érmei (1899). *Féjérvataky L.*, Magy. Czímeres Emlékek (I. 1902).

ELSŐ SZAKASZ.

BEVEZETÉS.

1. a) A magyarok bevándorlása előtt Magyarország területén lakó népek. Régészeti maradványok.

Arch. Ért. (1869—1880. R. f. I—XIV. köt. 1881—1895. — Új folyam I—XXII.). Arch. Közl. (Akadémia. 13 köt.). *Nagy Géza*, A történ. korszak kezdete (Száz. 1899). *Rómer Flóris és Henszmann Imre*, Művészeti Kalanz különös tekintettel Magyarországra I. köt.: Óskori művészet (1869). *Pulszky Fer.*, Magyarország archæológiája 2. köt. 1897 (I. köt.). V. ö. Száz. és Arch. Ért. 1898. *Ipolyi Arnold*, Műtörténelmi tanulmányok (II. kiadás). *Pulszky Ferencz*, Az őstörténeti leletek hazánkban